

SCHMIDT ANIKÓ

Szentes dűlönkénti felmérése*

A konkrétiális – más néven dűlönkénti – felmérést az 1850. március 4-i császári parancs rendelte el Magyarországon abból a célból, hogy a részletes felmérés elkészüléséig – amely egy hosszabb folyamatnak ígérkezett – a földadókivetés alapjául szolgáljon.¹

Szentes dűlönkénti felméréseinek dokumentumaiból az Országos Széchényi Könyvtár (= OSZK) őrzi a kataszteri térképvázlatot (croquis vagy magyarosan kroki), a konkrétiális térképet, a felvételi jegyzőkönyvet és a területszámítási jegyzőkönyvet. A dokumentumokon található 65/1926-os számú bélyegző alapján a térképeket és az iratanyagot a Magyar Királyi Állami Földmérési Térképtár 1925. május 15-én adta át az OSZK-nak tudományos kutatások céljára. A bélyegzőn Rolla János (1868–1929) műszaki főtanácsos és térképtárnok aláírása szerepel.² Az OSZK-ban őrzött dokumentumok alapján a konkrétiális felmérést 1852–1854 folyamán Neumann Antal mérnök végezte. A térképek és az iratanyag egyaránt német nyelvű.

Szentes kataszteri térképvázlata

A kataszteri térképvázlat a *Catastral Gemeinde Szentes* (Szentes kataszteri község) címet viseli. Dátum nem szerepel rajta, Neumann Antal vélhetően 1852–1854 között készíthette. A 35x27,5

cm-es krokin a dűlőket névvel és római számmal tüntetik fel, amelyek: *I. Ortschied, II. Héked, III. Nagyhegy, IV. Kis Tőke, V. Nagy Tőke, VI. Jaksor, VII. Bökény, VIII. Zalota, IX. Felső Rét, X. Alsó Rét, XI. Berkiszöllő, XII. Berkihát (át-húзва), XIII. Derekegyházi oldal, XIV. Donát, XV. Kis Királyság, XVI. Szörfű, XVII. Eperjes, XVIII. Mucsihát, XIX. Pankota, XX. Ecseri puszta, XXI. Veresegyháza, XXII. Belső Ecser, XXIII. Kaján, XXIV. Veker Zug, XXV. Vekerhát, XXVI. Szentlászló, XXVII. Lapistó, XXVIII. Nagynyomás.* Ugyancsak láthatóak a Szentessel határos települések megnevezései is: *Szegvár, Csongrád, Tés* (Magyartés, ma Szentes része), *Szelevén* (Szelevény), *K[un]Szentmárton, Öcsöd, K[is] Királyság* (Kiskirályság, ma Eperjes), *Derekegyháza* (Derekegyház), *Fabian* (Fábiánsebestyén), *Csány* (Csanytelek).³ A térképvázlat a művelési ágakat színesen ábrázolja, és az alábbi betűkkel jelöli: A = Äcker (szántóföldek), Ws = Wiesen (rétek), Wgt = Weingarten (szőlők), W = Weiden (legelők), Wld = Waldungen (erdők), Rg = Rohrschläge (nadasok). Emellett feltüntet a, b, c, d betűket is a dűlőkön belül található „aldűlők” elkülönítésére, amely például Nagytőke esetében így fest: a) Acker, b) Weg, c) Acker, d) Acker. A jelölések feloldását a krokihoz kapcsolódó *Zusammenstellung des nach Rieden und Culturen vermessenem Areale der*

* Kataszteri kutatásaimat 2013–2015 között az OTKA K 105 886 kutatási pályázat támogatásával végeztem.

1 A konkrétiális felmérésről bővebben I. TÖRÖK ENIKÓ: Solt város ideiglenes felméréseinek dokumentumai. *Catastrum*, 2. (2015) 2:22–30. (= TÖRÖK, 2015) Az erre vonatkozó birodalmi parancsokra I: 1850-diki március 4-én kelt császári nyiltparancs. *Magyarkoronaországot illető országos törvény-és kormánylap*, 1. (1850) 8:81.; *Instruction zur Ausführung der Vermessungs-Operationen, für das mit allerhöchstem Patente vom 4. März 1850 angeordnete Grundsteuer-Provisorium*. Wien, 1850; *Utasítás a mérnöki munkálatok kivételére az 1850-ik évi martius hó 4-kén kelt legmagasb patens által rendelt földadó-provisoriumhoz*. 5 mintával. Bécs, 1850; *Pótló utasítás a mérnökök számára a telekadó-ideigleneknek életbeléptetése iránt*. Bécs, 1851. április 5.; *A telekadó-ideiglenegnél alkalmazott mérnökök munkálati eljárását tárgyaló pótló utasítás*. 1851. Az ideiglenes felmérés utasításairól I. továbbá REISZ T. CSABA: A kataszteri felmérési utasítások. *Catastrum*, 2. (2015) 1:5.

2 Rolla János földmérő, földmérési szakíró, műszaki tanácsos és a földmérési térképtár vezetője. Életéről bővebben I. Török, 2015. 23.

3 A forrásokban szereplő névalakokat a korabeli helyesírással, dőlt betűvel közöljük. A mai elnevezésekre és adatokra I. Magyarország Helynévtára. http://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=14456

ganzen Catastral Gemeinde Szentes (Összeállítása Szentes kataszteri község dűlők és művelési ágak szerint felmért területének) című mellékletben teszik meg, amely táblázatba foglalva mutatja a számmal és névvel egyaránt feltüntetett dűlők, valamint a betűvel jelölt „aldűlők” (No., Namen des Riedes, Litera) művelési ágát (Benennung der Culturs-Gattung), a művelési ág területének nagyságát, alsó-ausztriai holdban és négyszögölben megadva, emellett lehetőséget biztosít a megjegyzések (Anmerkung) leírására is. A táblázat tehát rögzíti a felmérés során Szentesen tapasztalt gazdasági állapotokat. Így kiderül, hogy ekkoriban *Nagyhegyen* és *Berkiszöllön* végig szőlősök húzódtak, gyakorlatilag *Kistőke* egésze rét volt, míg *Nagytőkén*, *Berkiháton*, *Szörfűn*, *Eperjesen*, *Mucsiháton*, *Pankotán* szántóföldek feküdtek. Emellett tanulmányozhatjuk, hol és mekkora területen voltak ebben az időpontban erdők, kertek és legelők. A művelési ágak mellett feltüntették az utakat és a folyókat is mint terméketlen területet, amelyeknek nagyságát ugyancsak megadták. A táblázat alapján Szentes termelés alá vont része összesen 66 279 alsó-ausztriai hold, a terméketlen pedig 4444 volt (összesen 70 719 hold, helyesen 70 723 lenne). Később piros színnel javításokat végeztek a dokumentumon, ám

■ Szentes kataszteri térképvázlata kb. 1852-ből (OSZK Térképtár Bv 868/1.)

a felülvizsgálat időpontját nem jelölték. Látványos változás *Kistőke* dűlőben történt, ahol a rét mellett immár megjelent a szántóföld is. A felülvizsgálat időpontjában Szentes termelés alá vont területe 63 952 hold, a terméketlen 5077 holdra módosult (összesen 69 029 hold).⁴

Szentes községéről egy másik kroski is fennmaradt, gyakorlatilag ugyanazzal az adattartalommal. A méretaránya 1″=1200° (1:86 400), a térképlap 45x37,5 cm. Dátum itt sem szerepel, de a készítője ugyanúgy Neumann Antal, és ezen is láthatóak utólagos, pirossal végzett ellenőrzések. Így például az *Ecseri puszta* esetében a puszta szót áthúzták és az Ecser elé a Külső szót írták.⁵

Mivel Szentes részletes felmérése csak az 1882-ben történt meg, addig a dűlőnkénti felmérés dokumentumait használták, így az időközben történt változásokat is ott vezették. A szegedi kataszteri igazgatóság hódmezővásárhelyi becselőjához tartozó Szentesről 1877-ben egy teljesen új kroski is készült, amelyet Szilárdfy Jakab mérnök szerkesztett Szegeden, és Traupmann József (1835–1902) kataszteri felügyelő vizsgálta felül. Az 1″=800° (1:57 600) méretarányú térképhez egy, már teljesen magyar nyelvű táblázat kapcsolódik, amelynek címe *Összeállítása Szentes kataszteri község dűlő- és művelési ágak szerinti területének* (borítócím: *Szentes kataszteri község vázlat*). A kroski alapján történtek változások a dűlőnevekben (például Ortschaft ekkor már magyar néven, Beltelekként szerepelt, Berki-szőlő ekkor Berekhát lett, mellette Bereklapos feküdt, Ecser pedig Külső és Belső Ecserre tagolódott), illetve a vízszabályozást követően a művelési ágakban is. Alsórét ártéri, korábban nádasokkal borította területén szántók, kertek, legelők és rétek jelentek meg. A táblázat tanulmányozása során területváltozásokra is felfigyelhetünk: míg Lapistó területe 1852-ben 3086 hold és 600 öl volt, 1877-ben 3174 hold és 1488 öltre növekedett. A táblázat rovatai a következők: a dűlő neve; a részlet

4 OSZK Térképtár Bv 868/1.

5 OSZK Térképtár Bv 868/2.

■ Szentes kataszteri térképvázlata 1877-ből (OSZK Térképtár Bv 868/3/1.)

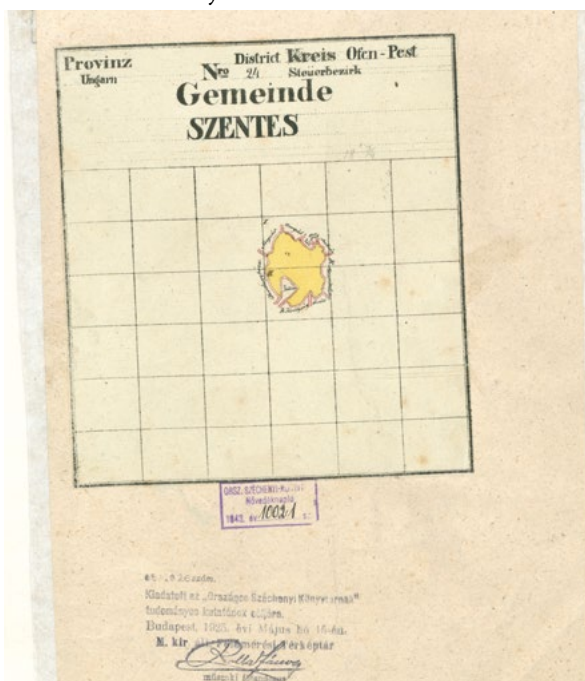
száma; művelési ágak (ezen belül: szántófield, kert, rét, szőlő, legelő, erdő, nádas, adómentes terület).⁶

1883-ban a budapesti kataszteri igazgatóság hódmezővásárhelyi becslőjárásához tartozó Szentesről újabb kataszteri térképvázlat készült. A térképet Soukup Ferenc kataszteri mérnök szerkesztette és Traupmann József vizsgálta felül. Az 1:800 (1:57 600) méretarányú térképhez egy, Albrecht Ernő által szerkesztett és egybehasonlított, a dűlőket és a művelési ágakat bemutató táblázat kapcsolódik, amely 1883. május 5-én Mezőtúron készült. Ennek alapján a korábbi 28 dűlő száma 34-re emelkedett. Az egykor ártéri területen fekvő Alsórét ekkor már *Alsórétre* és *Külsőártérre* tagolódott, Berekhát és Bereklapos mellett megjelent Berek, Lapistóból kivált Fertőd, Bökény pedig *Bökényártérre*, *Bökényre*, *Belső-tehenesre* és *Külső-tehenesre* bomlott. A dűlők római száma is megváltozott: I. Beltelek, II. Berekhát, III. Bereklapos, IV. Berek, V. Alsórét, VI. Külsőártér, VII. Felsőrét, VIII. Héked, IX. Nagyhegy, X. Nagynyomás, XI. Fertő, XII. Derekegyházi oldal, XIII. Donát,

XIV. Lápistó, XV. Szent László, XVI. Kistóke, XVII. Zalota, XVIII. Bökényártér, XIX. Bökény, XX. Belső-tehenes, XXI. Külső-tehenes, XXII. Jaksor, XXIII. Nagytóke, XXIV. Vekerzug, XXV. Vekerhát, XXVI. Kaján, XXVII. Belső Ecser, XXVIII. Veregyháza, XXIX. Külső Ecser, XXX. Pankota, XXXI. Mucsihát, XXXII. Eperjes, XXXIII. Királyság, XXXIV. Nagykirályság.⁷

Szentes konkrétális térképe

A dűlőnkenti felmérés során, a települést egészben (in concreto) felvevő, két szelvényből álló térkép a *Gemeinde Szentes* (Szentes község) címet viseli. Méretaránya 1:600 (1:43 200), a szelvények nagysága 65,5x52,5 cm. Az 1852-ben Karlowszky Vilmos által másolt és rajzolt valamint Neumann Antal

■ Szentes konkrétális térképének áttekintő térképe 1852-ből (OSZK Térképtár K 1 235 A 1–2.)

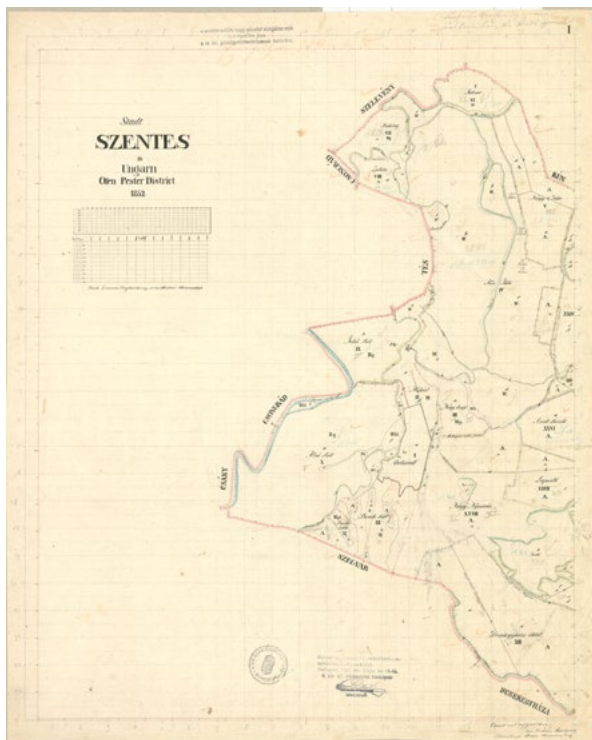
6 OSZK Térképtár Bv 868/3/1–2. Traupmann József-ről l. még TÖRÖK ENIKŐ: Szentes részletes felmérése. *Catastrum*, 3. (2016) 4:38–46. (= TÖRÖK, 2016), ZÁVOCZKI ADRIENN: Szentes felmérését végző kataszteri mérnökök. *Catastrum*, 3. (2016) 4:47–50. (= ZÁVOCZKI, 2016), ZÁVOCZKI ADRIENN: Óbuda belterületének határleírása (1874). *Catastrum*, 1. (2014) 2:31–37. Szilárdfy Jakabról l. HARANGOZÓNÉ TÓTH ÉVA: Szilárdfy Jakab (1850–1924) építész. *Jeles kunszentmártoniak*. Kunszentmárton, 2006. 72. (Tiszazugi füzetek, 9.)

7 OSZK Térképtár Bv 868/4. Soukupról és Albrecht-ről l. TÖRÖK, 2016. 40–44., ZÁVOCZKI, 2016. 48., 50.

területszámításával elkészült munka áttekintő térképét arra a borítékra ragasztották, amelyekbe a szelvényeket behelyezték. A mérnöki utasításnak megfelelően a cím – azaz a község neve – mellett feltüntették az adókerület sorszámát is (*Nro. 24 Steuerbezirk, Provinz Ungarn, District Kreis Ofen Pest*). Az áttekintő térképen Szentes sárgával színezett, határai piros vonallal rajzoltak. Feltüntetik a határban fekvő településeket, úgymint Szegvár, Csongrád, Tés, Szelevén, K[un] Szentmárton, Öcsöd, K[is] Királyság, Derekegyháza. Belső részére csupán a két szelvényt számolták fel, jelezve, hogy az egyes szelvények Szentes mely területeit mutatják be.

Az első szelvényen Szentes északi részét tanulmányozhatjuk, itt olvasható a cím is: *Stadt Szentes in Ungarn Ofen Pester District*. Szerepel még rajta egy vélhetően későbbi bélyegző, miszerint a sokszorosítás és a másolat alakjában való érvényesítés joga a Magyar Királyi Pénzügyminisztériumé.

A térképen a vízhálózat (folyók, tavak, patakok) kék, az ösvények barna, az utak vörössel

■ Szentes konkrétális térképének első szelvénye 1852-ből (OSZK Térképtár K 1 235 A 1–2.)

színezettek. A művelési ágakat nem színezték, hanem a krokikon alkalmazott rövidítésekkel jelölték (l. fentebb). A térképen a dűlők nevét – Ortschaft kivételével – magyarul, a krokik megegyező római számokkal tüntetik fel. Eszerint az első szelvényen I. Ortschaft, II. Héked, III. Nagyhegy, IV. Kis Tőke, V. Nagy Tőke, VI. Jaksor, VII. Bökény, VIII. Zalota, IX. Felső Rét, X. Alsó Rét, XI. Berki-szőlők, XII. Berekhát, XIII. Derekegyházi oldal szerepel. Részben feltüntetik XVI. Szentlászló, XVII. Lapistó, XVIII. Nagynyomás dűlőjét is, míg ezek másik része a második szelvényen tanulmányozható.

A második szelvény teljes egészében ábrázolja XIV. Donát, XV. Kis Királyság, XVI. Szörfű, XVII. Eperjes, XVIII. Mucsihát, XIX. Pankota, XX. Ecseri puszta, XXI. Veresgyháza, XXII. Belső Ecser, XXIII. Kaján, XXIV. Veker Zug, XXV. Vekerhát dűlőit. A térkép alapján is tanulmányozhatjuk Szentes legjellemzőbb művelési ágait. Eszerint ekkoriban Berki-szőlőn és Nagyhegyen szőlők, Kistőkén legelők, Berekháton erdők, Alsó-Réten és Bökényen – tehát az árterületen – pedig elsősorban nádasok voltak. A legnagyobb területet a szántók foglalták el: Nagynyomáson, Lapistón, Szentlászlón, Nagytőkén, a Derekegyházi oldalon, Zalotán és gyakorlatilag a második szelvényen feltüntetett összes dűlőben ez a művelési ág volt túlsúlyban. Vízhálózata rendkívül részletes, a Tisza mellett számos kis eret is feltüntet, pl. Jaksor ér, Jöke ér, Szász ere. Noha a folyóvizeket és ösvényeket általában magyarul tünteti fel, helyenként német nyelvű meghatározásokra is bukkanhatunk, pl. Kórógy Fluss vagy Strasse nach Mágócs.⁸

Felvételi jegyzőkönyv

A felvételi jegyzőkönyvben, ha a területet dűlőnként mérték fel, egy dűlő egy tételt alkotott, ezen belül megadták a művelési ágakat és a terület nagyságát alsó-ausztriai holdban és négyszögölben. A formanyomtatvány kitöltését szabályozó utasítás lehetővé tette a parcellánkénti (részletes) felmérést is, ebben az esetben a hely-

rajzi szám, a birtokos házszáma, vezeték- és keresztnéve, állása, lakhelye elnevezésű rovatokat kellett kitölteni.

Szentes felvételi jegyzőkönyve ugyancsak német nyelvű, és 1854. október 1-jén készítette Neumann Antal. A dokumentum címe: *Aufnams-Protocoll der flurenweisen Vermessung in der Gemeinde Szentes*. A formanyomtatványon az alábbi rovatok szerepelnek: Nro des Blattes (szelvénytérkép), Benennung des Riedes (helyrajzi szám), Nro der Parzelle (parcellaszám), Des Eigenthümers Haus Nro. (a birtokos házszáma), Vor- und Zuname (kereszt- és vezetéknev), Stand (állás), Wohnort (lakhely), Des Grundstückes Cultur-Gattung (a birtok művelési ága), Flächen-Inhalt (a terület nagysága), Anmerkung (megjegyzés).

Miután Szentes esetében dűlönkénti felmérés történt, ezért itt a helyrajzi számokra és a birtokosokra vonatkozó adatok kitöltetlenül maradtak. A formanyomtatványba a des Grundstückes Cultur-Gattung; Flächen-Inhalt

rovatok alatt egy zöld, több lapból álló, kisebb méretű füzetet toldottak be, és azon töltötték ki a művelési ágra és területnagyságra vonatkozó adatokat. A dokumentumot – akárcsak a többi – később felülvizsgálták, és piros színnel kiegészítéseket, javításokat eszközöltek rajta. Az utólagos munkákat ezúttal sem látták el dátummal, az egyes megjegyzések magyar nyelven szerepelnek.⁹

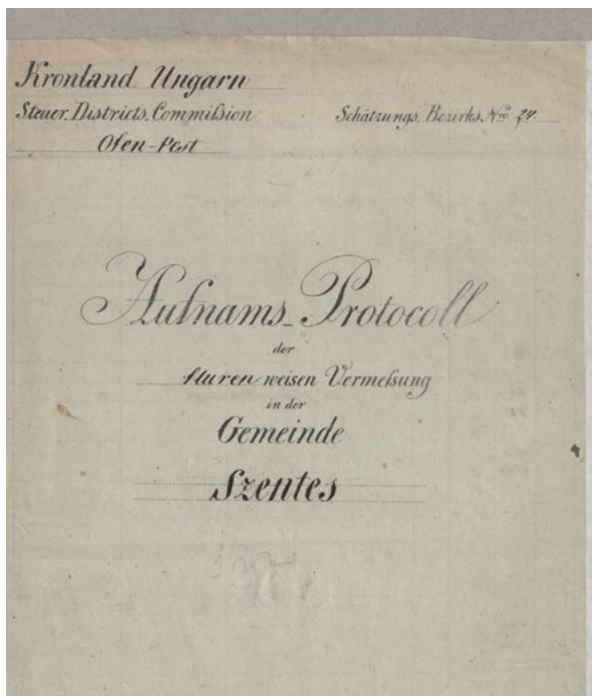
A területszámítási jegyzőkönyv

A területszámítást általában a téli hónapokban végezték. A szentesi területszámítási jegyzőkönyv a *Berechnungs-Protocoll der Fluren-weisen Aufnahme* címet viseli. A formanyomtatvány német nyelvű, száma: D. I. Rub. 16. Lit. X.

A dokumentum az alábbi rovatokból állt: Nro (a [dűlők] száma), Untertheilung (beosztás), Factoren (szorzók), Product (eredmény), Anmerkung (megjegyzés). A formanyomtatványon sajnos nem szerepel dátum, de Neumann Antal a számításokat vélhetően 1852 folyamán végezte el. Később piros színnel javítottak/módosítottak rajta, ám ennek időpontját sem jelölték.¹⁰

A dűlönkénti felmérés mérnökei: Neumann Antal és Karlowszky Vilmos

Neumann Antal Neumann József sziléziai származású iskolamester és Neumann Anna gyermekként született a Bars vármegyei Jánosgyarmaton (ma Janova Lehota, Szlovákia). Keresztelőjét 1819. november 12-én tartották, keresztszüleinek Joseph Schneidert és Theresia Derert választották. Bátyja, József (1810–1893), aki később Barsira magyarosította a vezetéknevét, híres publicista, statisztikai és filozófiai író lett, 1870-től a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja.¹¹

■ Szentes felvételi jegyzőkönyvének címlapja 1854-ből (OSZK Térképtár Bv 868/6.)

⁹ OSZK Térképtár Bv 868/6.

¹⁰ OSZK Térképtár Bv 868/5.

¹¹ Az anyakönyvi adatokra bővebben l.: <https://familysearch.org>; Barsi József életére és működésére l. SZINNYEI JÓZSEF: *Magyar írók élete és munkái*. 1. kötet. Bp., 1891.

Antal 1839–1841 között elméleti műszaki ismeretekre tett szert Bécsben a Polytechnisches Institutban, 1840–1846 között magánmérnökként tevékenykedett, 1847–1848 között csillagászként dolgozott Bécsben, majd 1848-tól ismét magánmérnökként működött. Batthyány Kázmér gróf uradalmi igazgatójának, a korábban Bécsben élő Nagy Károlynak a megbízásából, aki Bicskén obszervatóriumot kívánt létesíteni, a világhírű altonai csillagvizsgálóba küldték, hogy annak felszerelését tanulmányozza, valamint csillagászati ismereteit bővítse.¹² 1851-től a pest-budai adókerületben dolgozott, október 17-én lépett szolgálatba a székesfehérvári felügyelőségben.¹³ 1853-ban például Buda, Pest és Tétény dűlőnkénti felmérését is ő készítette.¹⁴ A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának (= MNL OL) kataszteri gyűjteményében lévő, 1854-ben készült Tiszatarján térképe ugyancsak az ő munkája.¹⁵ Az OSZK-ban katalógusuk szerint 74 térképet őriznek tőle.¹⁶

Karlowszky József Vilmos Rozsnyón született (ma Rožnava, Szlovákia), Karlowszky József és Kovács Róza gyermekeként, református földbirtokos családban, keresztelőjét 1816. március 28-án tartották.¹⁷ Tíz éven át a Magyar Középponti Vasútnál (Ungarische Central-Eisenbahn) dolgozott. 1848–1849 között magánmérnökként működött. Többek között felmérte a dombrádi Esterházy-birtokokat és 1846-ban a Pest–Debrecen közötti vasút Üllő–Albertirsa közötti szakaszának nyomvonalát.¹⁸

1851-ben az akkor 35 éves Karlowszky a csongrádi felügyelőségbe, a vásárhelyi–szentesi járásba volt beosztva, németül, magyarul, szlávul és románul beszélt.¹⁹ Az OSZK-ban katalógusuk szerint hat térképet őriznek tőle, ezek mindegyike 1853-ban a pest-budai adókerületben készült.

Összegzésül megállapítható, hogy Szentés 1852–1854. évi dűlőnkénti felmérése idején elsősorban szántóföldekből és rétekből álló település volt, területének kisebb részén feküdtek erdők, szőlősök és kertek. Dűlői közül különösen nagy kiterjedésű volt *Kistőke* (9770 hold, 1400 öl), *Alsórét* (5109 hold, 1250 öl) és a *Derkegyházi oldal* (4993 hold). A dokumentumok segítségével tanulmányozhatjuk a dűlők és a művelési ágak változását, amelyeket részben a folyószabályozások révén a víztől elhódított újabb földek művelés alá vonása eredményezett. A réteket elkezdtek felparcellázni, a legelőket feltörni és egyre nagyobb részüket művelés alá vonni. Miután a részletes felmérés csak az 1880-as években kezdődött meg, addig a dűlőnkénti felmérés során keletkezett dokumentumokat használták, amelyekbe a következő évtizedek változásait is bevezették. A térképek és a hozzá kapcsolódó iratanyag így kiváló forrásul szolgál a község 1852–1883 közötti időszakának gazdasági és helytörténeti viszonyaira.

12 BAKOS JÓZSEF: *Nagy Károly 1797–1868 reformkori természettudós élete és munkássága*. Bp., 1994. (http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Bicske/pages/nagy_karoly/016_bicske_csillagvizsgalo.htm 2016.11.07.) Állítólag mindez 1845–1847 között történt. A monográfiában mindenképpen tévesen szerepel, hogy Neumann Antal két év külföldi tartózkodást követően hazatérve váratlanul megbetegedett és meghalt volna.

13 A további adatokra l. Österreichisches Staatsarchiv, Finanz- und Hofkammerarchiv Neue Hofkammerarchiv und Finanzministerium Katasterabteilung (= ÖStA, FHKA NHK Katasterabt.) Akten 303. 535/1851., 310. 3406/1851. Ezúton is szeretném megköszönni Török Enikőnek, hogy rendelkezésemre bocsátotta a Klebelsberg Kunó-ösztöndíj támogatásával végzett bécsi kutatásainak eredményeit és segítette a két mérnök életútjának feltárását.

14 Neumann munkái megtalálhatóak az OSZK Térképtárának a gyűjteményében: a felsoroltak kataszteri térképvázlatait az OSZK őrzi. OSZK Bv 1914 (1–5) Catastral Gemeinde Stadt Ofen (1) Croquis nach Fluren der Stadt Gemeinde; OSZK Bv 4663 (1–9) Berechnungs Croquis der Stadt Pest; OSZK Bv 2003 (1–17) Catastral Gemeinde Tétény. Mindezek Budapest Főváros Levéltára által összeállított *Budapest térképeinek katalógusa* c. munkájában is megtekinthetők 295, 869, 914, 2275, 4114 sorszárok alatt.

15 MNL OL, S 78 Kataszteri térképek 85. téka Tiszatarján 1–3.

16 OSZK Térképtár TK 2 117. ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 357. 721/1855., 358. 1261/1855., 317. 728/1852.: Arbeits-Rapport über die Fortschritte der Vermessungsoperationen zur Ausführung des Grundsteuer Provisoriums für das Operations Jahr 1851.

17 Erre l. www.familysearch.org

18 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 535/1851. MNL OL S 16 Esterházy család hercegi ága No. 511–513. MNL Pest Megyei Levéltár, XV. 6. (PMT) 1.

19 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 535/1851.